

Diana de Koning is therapeut, met een bachelor in stressmanagement en directeur in de kraamzorg. Zij luidt middels dit boek de noodklok. Na alcohol, roken en gezonde voeding is het tijd dat we meer aandacht besteden aan de gevolgen van stress tijdens de zwangerschap en babyperiode. Dit boek laat zien wat stress en heftige emoties van de moeder op de (aanstaande) baby teweeg kan brengen.

Het eerste levensjaar is een cruciale periode voor een kind, dat weten we uit wetenschappelijk onderzoek naar de (hersens)ontwikkeling van kinderen. In deze periode maakt het kind een enorme ontwikkeling door, die bepalend is voor zijn mogelijkheden later. Te veel stress kan risico's op psychische problemen en diverse ziekten veroorzaken bij on- en pasgeboren baby's of later in hun leven. Verloskundigen, kraamverzorgenden en artsen leren nog steeds om vooral naar het lichaam te kijken. Maar hoe ga je om met cruciale psychosociale omstandigheden? Wat doe je als een zwangere net haar baan is verloren of een baan heeft die te veel druk op haar legt of stress heeft om alle ballen in de lucht te houden? Hoe help je een jonge vrouw die vreest dat ze nooit een goede moeder kan zijn? En in de kinderopvang spelen pedagogisch medewerkers – om baby's in hun ontwikkeling te begeleiden – in op de signalen van het kind. Het vroegtijdig herkennen van signalen van stress in de leefsituatie van de baby is daarom belangrijke informatie voor de pedagogisch medewerker in de communicatie met de baby en de ouders. Dit boek geeft handvatten om stress bij moeders

Stress bij baby's en ouders

te signaleren, bespreekbaar te maken en te verminderen. De auteur geeft ideeën en doet voorstellen voor het ondersteunen van de moeder, als eerste aanzet om baby's uit de vuurlinie van stress te halen.

Eerste indruk

Het in paperback uitgeven boek heeft een toegankelijke opmaak en nodigt uit om gelezen te worden. De inleiding en de epiloog tonen de oprechte betrokkenheid van de auteur bij het onderwerp. Het boek is bedoeld voor professionals in de gehele geboortezorg. Omdat de kinderopvangsector opvang biedt aan baby's, ben ik benieuwd of dit boek nieuwe inzichten geeft voor de professionals in de kinderopvang. Het boek bestaat uit zes hoofdstukken. De eerste drie hoofdstukken gaan over wat stress is, wat stress doet met het lichaam en geest, en de gevolgen van chronische stress voor (ongeboren) baby's en de gevolgen van perinatale stress op latere leeftijd. Het boek heeft een uitgebreide literatuurlijst met de geraadpleegde bronnen, geordend per hoofdstuk.

De inhoud

De inhoud van de eerste drie hoofdstukken zijn voor pedagogisch medewerkers zeer de moeite waard om te lezen. Dit deel is ook interessant omdat de kwaliteitsverbetering van de opvang van baby's prioriteit heeft vanuit de wet IKK. De laatste drie hoofdstukken bespreken wat je als professional kan doen aan stress van de moeder, obstakels in de geboortezorg en oplossingen in de geboortezorg. Het begin van hoofdstuk 4 – over de oorzaken

van stress, voorlichting over stress, en hoe je stress signaleert – is nog interessant voor de professionals die werken met baby's in de kinderopvang. De overige hoofdstukken richten zich volledig op het werkgebied van professionals in de geboortezorg.

Bruikbaarheid

De informatie in het boek is goed bruikbaar voor pedagogisch medewerkers en pedagogisch coaches werkzaam met jonge kinderen. De eerste vier hoofdstukken kunnen bijvoorbeeld gebruikt worden ter voorbereiding van een thema-avond over stress-signalen van baby's en hun ouders. Pedagogisch medewerkers kunnen middels de informatie uit het boek de sensitiviteit vergroten voor de stress-signalen van baby's en hun ouders. Wellicht helpt de informatie uit het boek de pedagogisch medewerker – in overleg met de pedagogisch coach of leidinggevende – om met ouders het gesprek aan te gaan over de stress-signalen en het zoeken van een oplossingsrichting of hulp. De boodschap van de auteur is: signaleer stress en organiseer goede hulp voor de ouders van de baby. Niks doen is geen optie. Daarvoor zijn de gevolgen van overmatige stress voor het kind op langer termijn te groot.

Baby's onder stress, stressbegeleiding van (aanstaande) ouders in de geboortezorg | Diana de Koning | 150 pagina's | SWP | 2021

Deze recensie is geschreven door: Clarine de Leve, pedagoge en eigenaar E-school. E: Clarine@e-school.nl

Meteen in het voorwoord zet Caris direct en helder onze huidige tijd neer en onderzoekt hij al vragend waarom het thema leiderschap volop in de belangstelling staat. We willen andere, betere leiders. Geen vastgeroeste systemen meer, die bijvoorbeeld de toeslagenaffaire hebben veroorzaakt. Of die voorkomen dat we mondiale problemen zoals de klimaatcrisis aanpakken.

Verklaringen en verzinsels

Caris benoemt dat de 'leiderschapscrisis' mogelijk te maken heeft met de ontwikkelingen in de wereld en de vraagstukken waar we ons voor zien gesteld. Met vraagstukken op het gebied van milieu en duurzaamheid, op het terrein van de economie. En oploeiende tegenstellingen tussen bevolkingsgroepen. Misschien vragen deze mondiale vraagstukken om andere manieren van leiden en om andere eisen die we stellen aan leiders. 'Verzet tegen de heersende orde en heersers wordt gevoed door het bestaan van vastgeroeste systemen, die zich lijken te sluiten voor redelijke invloeden.' Als voorbeeld noemt hij dan de Belastingdienst, de toeslagenaffaire.

Wereldwijd

Ook inhoudsloze formuleringen als 'ethisch leiderschap' stelt Caris aan de kaak. Deze en meer leiderschapsaanduidingen wijzen erop dat mensen zich willen bemoeien met hun leiders. Het zijn de volgers die hun leiders willen sturen en corrigeren, en dat lijkt op een wereldwijde emancipatiebeweging. Een andere herbezinning op het leiderschapsvraagstuk is het besef dat de huidige complexe werkelijkheid dilemma's omvat waarin stellige opvattingen – laat staan dogma's – ons niet helpen. Het gaat om de balans tussen overheersing en terughoudendheid in de bemoeienis met anderen. Om het evenwicht tussen collectieve verantwoordelijkheid en die van het individu. Om te kiezen tussen het ene en het andere kwade of het ene of het andere goede. Kortom, Caris biedt een veelheid aan perspectief op het huidige leiderschap. Ik ben zelden zo geboeid geraakt door een

voorwoord. Het triggert en prikkelt tot verder lezen, fantastisch gedaan.

Doel

Doel van het boek is om bruikbare inzichten te geven en een helder model (de managerial cube) om leiderschapsvormen en -capaciteiten te bepalen. Caris combineert in dit boek onderzoeksresultaten en theorieën uit verschillende disciplines, niet alleen vanuit sociaal-psychologisch en managementoogpunt, maar ook vanuit de gedragsbiologie (ethologie) en neurologie. En dit niet alleen fundamenteel en theoretisch, maar ook vanuit praktijkinterviews en jarenlange ervaring in de praktijk. Hij streeft in dit boek de belangrijkste onderzoeksresultaten vanuit verschillende disciplines bij elkaar te brengen en in overzichtelijke modellen weer te geven. Wanneer je vanuit verschillende vakgebieden naar het onderwerp leiderschap kijkt wordt duidelijk dat het niet alleen om persoonskenmerken van de leider gaat, maar ook om de context en om de taken die uitgevoerd moeten worden. Deze drie elementen zorgen voor een driedimensionale kijk op het thema. Dat op zich is uiteraard ongelooflijk boeiend voor iedereen die leidinggeeft, maar ook voor politici, personeelsfunctionarissen, beleidsmakers en speciaal genoemd: liefhebbers en professionals.

Zware kost

In de literatuurlijst, wanneer ik er snel overheen kijk, tel ik minstens 200 titels. In de tekst wordt dan ook bij voortdurende verwezen naar onderzoek en titels. En dat

moet uiteraard ook bij wetenschappelijk verantwoord werk. Daardoor (en door de opmaak van dit boek) komt dit boek over als een studieboek. Daar liep ik na mijn enthousiasme over het voorwoord wel wat tegenaan. Ik was zelfs bijna zover dat ik het boek weg wilde leggen. Nu heb ik tegenwoordig de neiging om niet alleen het te recenseren boek te bekijken en te lezen, maar ga ik vaak internet op om te zoeken naar een TED-talk of podcast van de betreffende schrijver. Ik vond een podcast van SamenWerkt.nu, waarin Jo Caris wordt geïnterviewd: <https://podbay.fm/p/de-samenwerkt-podcast> Hierin komt een aantal thema's uit het boek aan de orde en wordt het op zo'n manier verteld dat, wanneer je het boek naast je neerlegt omdat je het af en toe te theoretisch of modelmatig vindt, je meteen weer geboeid wordt door het onderwerp. Voor mij hielp het om het boek weer op te pakken en verder te lezen. Ik las vervolgens vooral eclecticisch, zoeken in de inhoudsopgave, stukje struinen, terugbladeren en vooruit lezen. En bedacht me dat Jo Caris best een prachtig, meer soepel geschreven en doorspekt met voorbeelden en minder theoretisch boek zou kunnen schrijven, dat ook al onze lezers met graagte zouden ontvangen. Want onderwerp en benaderingswijze zijn het alleszins waard dit boek te lezen.

De kern van leiderschap, verklaringen en verzinsels | Jo Caris | 256 pagina's | SWP | 2021

Deze recensie is geschreven door Marianne van Duuren, Maatschap van Duuren, van Zuylen & partners. www.dzmaatschap.nl